Suomen ympäristökeskus SYKE /
Finnish Environment Institute / Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI,
FINLAND

Asiantuntijalausunto

11.1.2019 SYKE-2018-J-244

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Pyyntö 18.12.2018
Käsittely 15.1.2019 klo 10.00

HE 247/2018 vp Hallituksen esitys laiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta ja jätelain 148 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta. Säädösuudistuksen ensisijaisena tavoitteena olisi saada nykyisin niukasti säännelty valtion jätehuoltotyöjärjestelmä sääntelyn piiriin. Uudessa laissa säädettäisiin alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja pilaantuneen alueen puhdistamisen tukemisesta ympäristöministeriölle osoitetuista määrärahoista. Lain tarkoituksena olisi parantaa ympäristön tilaa poistamalla terveydelle tai ympäristölle aiheutuva vaara tai haitta. Tukea voitaisiin myöntää julkisille yhteisöille, yhtiöille ja muille yhteisöille sekä luonnollisille henkilöille säännösten edellytysten täyttyessä.

Yleiset kommentit

Suomen ympäristökeskuksen (Syken) mielestä esitetty laki on tarpeellinen ja pääpiirteissään toteuttamiskelpoinen. Lakiehdotus on rakenteeltaan selkeä ja johdonmukainen. Se mahdollistaa yksityiskohtaisen sääntelyn valtioneuvoston asetuksilla, mitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. Lain voimaantulo edellyttääkin sen soveltamisen keskeisimpiin tekijöihin, kuten avustuksen määräytymisperusteet tai asiantuntijapalvelujen maksullisuus, liittyvän asetuksen samanaikaista voimaantuloa. Asetuksen antovaltuutus tulisi lisätä myös avustuskelpoisia kustannuksia koskevaan pykälään (9 §).

Säädösuudistus muuttaisi rahoitustuen kohdentumista, sillä Valtion jätehuoltotyöjärjestelmän tavoitteena on ollut jätehuollon laiminlyöntien korjaaminen ja pilaantuneiden maa-alueiden puhdistaminen. Määrärahoja on kohdennettu merkittävässä määrin kuntien kanssa toteutettujen vanhojen kaatopaikkojen poistamiseen ja kunnostamiseen. Uudistuksen myötä rahoitus kohdistuisi merkittäviin ympäristö- tai terveyshaittaa tai niiden vaaraa aiheuttaviin alueisiin. Tällöin tuen piirissä eivät olisi esimerkiksi ympäristön roskaantuminen ja kaatopaikat, mikäli niistä ei aiheudu merkittäviä seurauksia. Syke pitää edellä mainittua kohdentamisen muutosta perusteltuna.

Sedimenttien ja pohjavesien lisääminen soveltamisalaan on Syken mielestä tarpeellinen muutos.

Seuraavien pykälien sisältöä tulisi vielä harkita:

Valtion avustuksen myöntäminen edellyttää 6.1 §:n 1) kohdan mukaan, ettei aiheuttajaa saada selville tai tavoiteta tai että aiheuttaja ei kykene suoriutumaan toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista. Syken mielestä säännökseen tulisi lisätä maininta tilanteista, joissa aiheuttaja on tiedossa mutta ei ole oikeudellisessa vastuussa alueen selvittämisestä tai puhdistamisesta, sillä näitä tilanteita esiintyy myös käytännössä. Useimmat pilaantumistapaukset ovat peräisin ajalta, jolloin pilaantumisen liittyvää sääntelyä ei ole

ollut tai se on ollut tulkinnanvaraista ja jolloin yleinen ymmärrys haitallisten aineiden aiheuttamista ympäristö- ja terveysvaikutuksista oli vähäistä. Aiheuttajan sijaan vanhoissa pilaantumistapauksissa alueen selvitys- ja puhdistusvelvoitteista vastaavat usein alueiden nykyiset haltijat, jotka eivät ole aiheuttaneet alueen pilaantumista tai edes tienneet alueen tilasta sitä hankkiessaan.

Syke toteaa, että näin muotoiltuna 6.1 §:n 1) kohdan edellytys johtaa myös siihen, että kunnille ei voida myöntää avustusta esimerkiksi kunnan pitämän entisen kaatopaikan kunnostamiseen. Säännöksen yleisenä tarkoituksena on, että aiheuttajan vastuu ei vähene, vaikka vastuu on ns. kohtuuttoman suuri kunhan aiheuttajan, tässä tapauksessa kunnan, maksukyky ei ylity. Syken mielestä tätä kohtaa olisi muutettava siten, että kuntaan ei aiheuttajana sovelleta maksukyvyttömyyden edellytystä.

Valtion tuen palauttaminen ja takaisinperintä on lakiesityksen 11 §:n mukaan mahdollinen vain avustusten osalta. Erilaisten tuensaajien yhdenvertaisen kohtelun vuoksi tulee vastaava mahdollisuus olla myös Pirkanmaan ELY-keskuksen 12 §:n mukaisesti järjestämissä puhdistushankkeissa.

Lausunnon on valmistellut johtava asiantuntija Outi Pyy.